

STORTINGET

Innst. 618 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:188 L (2020–2021)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Sylvi Listhaug om skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endringer i straffeloven (skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser)

I

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 43 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ved fastsettelse av felles straff etter straffeloven § 79 bokstav a tredje ledd, kan retten fastsette en tidsramme som ikke kan overstige 26 år.

Nåværende tredje til femte punktum blir fjerde til nytt sjette punktum.

§ 79 skal lyde:

§ 79 Fastsetting av straff ut over strafferammen (flere lovbrudd, gjentakelse, organisert kriminalitet)

Foreligger en eller flere av situasjonene nevnt i bokstav a til c, forhøyesstrafferammen som der bestemt:

a) Når en lovbrøyer ved én eller flere handlinger har begått flere lovbrudd, og det skal idømmes en felles

straff, *forhøyes strafferammen* i det strengeste straffebudet inntil det dobbelte, men aldri høyere enn summen av strafferammene.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, med unntak av forhøyelse etter tredje ledd i denne bokstav.

Strafferammen forhøyes til fengsel inntil 26 år dersom to eller flere av lovbruddene har en strafferamme på fengsel inntil 15 år eller mer.

For personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, forhøyes strafferammen ikke ut over 15 år.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde *strafferammen* skal tillegges rettslig virkning.

b) Når en tidligere domfelt person på ny har begått en straffbar handling av samme art som han tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*, hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav gjelder bare når den domfelte hadde fylt 18 år på tidspunktet for den tidligere straffbare handlingen, og har begått den nye handlingen etter at straffen for den tidligere handlingen helt eller delvis er fullbyrdet.

Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på mer enn 1 år, *forhøyes ikke strafferammen* hvis den nye handlingen er begått senere enn 6 år etter at fullbyrdelsen av den tidligere straffen er avsluttet, når ikke annet er bestemt. Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på 1 år eller mindre,

kan det ikke ha gått mer enn 2 år fra fullbyrdelsen er avsluttet.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde *strafferammen* skal tillegges rettslig virkning.

- c) Når en straffbar handling er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut over 15 år.

Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får anvendelse for lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, når ikke annet er bestemt.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De ulike endringene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Martin Henriksen, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Kjell-Børge Freiberg, fra Senterpartiet, Jan Bøhler og Jenny Klinge, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Dokument 8:188 L (2020–2021), representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Sylvi Listhaug om skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser. Komiteen viser også til brev fra statsråden av 28. april 2021 som er vedlagt denne innstillingen.

Komiteen viser til at lovbrutere som dømmes for mer enn ett lovbrudd i straffesaker tildeles en felles straff for alle lovbruddene under ett. Når gjerningsmannen har begått flere slike straffbare handlinger, omtales dette gjerne som sammenstøt av lovbrudd eller konkurrens. Denne straffen vil normalt være strengere enn det mest alvorlige lovbruddet ville kvalifisert til alene, men vil

være lavere enn om man hadde lagt sammen straffene som ville vært utmålt for hvert enkelt av lovbruddene.

Komiteen trekker frem at det i straffepleien er valgt forskjellige retninger i forskjellige land. Noen land velger å utmåle straff fullt ut for hvert enkelt lovbrudd og deretter uavkortet legge sammen til en samlet straff. Dette kalles kumulasjonsprinsippet. Dette kan i mange tilfelle bryte med et lands interne regler for maksimalstraff. I Norge har vi valgt absorpsjonsprinsippet som går ut på at det utmåles straff for det alvorligste lovbruddet, og at øvrige lovbrudd virker straffeskjerpene.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne hevder denne rettspraksis fremstår som urimelig og i strid med innbyggernes rettsoppfatning. Komiteen merker seg også at forslagsstillerne mener utgangspunktet burde være at man skal dømmes for hvert enkelt lovbrudd, når man begår flere lovbrudd, uavhengig av hvor lang fengselsstraff dette vil kunne tilsi.

Komiteen trekker videre frem at regjeringen allerede i 2017 foreslo at dersom en gjerningsperson har begått flere lovbrudd som har en strafferamme på fengsel i inntil 15 år eller mer, skulle det kunne idømmes fengsel i inntil 26 år. Dette er en økning av dagens strafferamme, og dette forslaget ble nedstemt i Stortinget.

Komiteen viser til at maksimumsstraffen på 21 år ved flere lovbrudd, ble opprettholdt i forbindelse med arbeidet med ny straffelov, og at straffene for grove integritetskrenkelser er skjerpet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener alvorlig kriminalitet skal straffes hardt, og er ikke avvisende til straffeskjerpelser når det er behov for det, og straffen har en effekt. Det er alvorlig at enkelte begår grove integritetskrenkelser overfor andre personer. Å finne de riktige avveininger mellom straffenivå, allmennpreventive hensyn, individualpreventive hensyn, rettferdighet og ivaretagelse av ofre utsatt for slik alvorlig kriminalitet, krever en grundig behandling av lovgiver.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at et forslag om skjerpet straff for flere lovbrudd ble sendt på høring fra Justis- og beredskapsdepartementet i desember 2016. I høringsrunden var flere aktører kritiske til dette. Advokatforeningen, Juridisk rådgivning for kvinner (JURK), Landsorganisasjonen i Norge (LO), Oslo statsadvokatembeter, Rettspolitisk forening og Riksadvokaten var kritiske til om det er behov for å skjerpe straffene i saker som gjelder flere lovbrudd. Flere viste til at maksimumsstraffen på 21 år ved flere lovbrudd ble opprettholdt i forbindelse med arbeidet med ny straffelov, og at straffene for grove integritetskrenkelser relativt nylig er skjerpet. Blant andre Forskergruppen for

strafferett ved Det juridiske fakultet i Bergen, Rettspolitisk forening, Oslo statsadvokatembeter og Riksadvokaten reagerte på begreper som «kvantumsrabatt» eller «strafferabatt», fordi begrepene tar utgangspunkt i et kumulasjonsprinsipp og underspiller at straffen fastsettes på bakgrunn av en helhetsvurdering.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at forslagsstillerne nå fremmer et likelydende forslag med det regjeringen fremmet i Prop. 137 L (2016–2017). Dette forslaget ble under behandling av Innst. 428 L (2016–2017) i mai 2017 nedstemt av et flertall i Stortinget bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er for at alvorlig kriminalitet skal straffes hardt, men mener likevel det på strafferettensområde bør gjennomføres grundige og helhetlige utredninger, med tydelige høringsrunder før forslag til lovendringer skal vedtas i Stortinget. Disse medlemmer vil påpeke at realiteten for mange ofre for kriminalitet ofte er å stå i lange uverdige køer, mens kriminelle gis strafferabatt fordi kapasiteten i straffesaksjeden er sprengt. I voldtektssaker er realiteten at mange opplever at gjerningspersonen går fri. Disse medlemmer mener ofrenes rettsikkerhet er det aller viktigste og mener derfor man først må fokusere på å gjøre politi- og påtalemyndigheten i stand til å etterforske og faktisk få sakene for retten. Bare på denne måten kan vi sikre at gjerningspersonene blir tatt og dømt, noe som burde anses viktigere enn en diskusjon om økt strafferamme, som har en uklar effekt på antallet grove integritetskrenkninger.

Komiteens medlemmer fra Høyre støtter intensjonen i representantforslaget. Det er betenkelig at maksstraffens grense i noen tilfeller nås ved første integritetskrenkelse, og at de øvrige krenkelsene dermed ikke gjenspeiles tilstrekkelig i straffen. Disse medlemmer viser imidlertid til Granavolden-erklæringen mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti hvor det er enighet om å ikke gjøre endringer i maksstraffen i inneværende stortingsperiode. Disse medlemmer understreker at forslaget er vedtatt i Høyres politiske program for stortingsperioden 2021–2025.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til begrunnelsen i representantforslaget og fremmer følgende forslag:

«Vedtak til lov

om endringer i straffeloven (skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkninger)

I

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 43 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ved fastsettelse av felles straff etter straffeloven § 79 bokstav a tredje ledd, kan retten fastsette en tidsramme som ikke kan overstige 26 år.

Nåværende tredje til femte punktum blir fjerde til nytt sjette punktum.

§ 79 skal lyde:

§ 79 Fastsetting av straff ut over strafferammen (flere lovbrudd, gjentakelse, organisert kriminalitet)

Foreligger en eller flere av situasjonene nevnt i bokstav a til c, forhøyes strafferammen som der bestemt:

a) Når en lovbrøyer ved én eller flere handlinger har begått flere lovbrudd, og det skal idømmes en felles straff, *forhøyes strafferammen i det strengeste straffebudet inntil det dobbelte, men aldri høyere enn summen av strafferammene.*

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, med unntak av forhøyelse etter tredje ledd i denne bokstav.

Strafferammen forhøyes til fengsel inntil 26 år dersom to eller flere av lovbruddene har en strafferamme på fengsel inntil 15 år eller mer.

For personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, forhøyes strafferammen ikke ut over 15 år.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde strafferammen skal tillegges rettslig virkning.

b) Når en tidligere domfelt person på ny har begått en straffbar handling av samme art som han tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*, hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav gjelder bare når den domfelte hadde fylt 18 år på tidspunktet for den tidligere straffbare handlingen, og har begått den nye handlingen etter at straffen for den tidligere handlingen helt eller delvis er fullbyrdet.

Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på mer enn 1 år, *forhøyes ikke strafferammen* hvis den nye handlingen er begått senere enn 6 år etter at fullbyrdelsen av den tidligere straffen er avsluttet,

når ikke annet er bestemt. Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på 1 år eller mindre, kan det ikke ha gått mer enn 2 år fra fullbyrdelsen er avsluttet.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde *strafferammen* skal tillegges rettslig virkning.

- c) Når en straffbar handling er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut over 15 år.

Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får anvendelse for lovbestemmelser som tillegger *strafferammen* rettslig virkning, når ikke annet er bestemt.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De ulike endringene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Vedtak til lov

om endringer i straffeloven (skjerpet straff ved flere grove integritetskrengelser)

I

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 43 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ved fastsettelse av felles straff etter straffeloven § 79 bokstav a tredje ledd, kan retten fastsette en tidsramme som ikke kan overstige 26 år.

Nåværende tredje til femte punktum blir fjerde til nytt sjettede punktum.

§ 79 skal lyde:

§ 79 *Fastsettelse av straff ut over strafferammen (flere lovbrudd, gjentakelse, organisert kriminalitet)*

Foreligger en eller flere av situasjonene nevnt i bokstav a til c, *forhøyes strafferammen som der bestemt*:

- a) Når en lovbrøyer ved én eller flere handlinger har begått flere lovbrudd, og det skal idømmes en felles straff, *forhøyes strafferammen i det strengeste straffebudet inntil det dobbelte, men aldri høyere enn summen av strafferammene.*

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, med unntak av forhøyelse etter tredje ledd i denne bokstav.

Strafferammen forhøyes til fengsel inntil 26 år dersom to eller flere av lovbruddene har en strafferamme på fengsel inntil 15 år eller mer.

For personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, forhøyes strafferammen ikke ut over 15 år.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde *strafferammen* skal tillegges rettslig virkning.

- b) Når en tidligere domfelt person på ny har begått en straffbar handling av samme art som han tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*, hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav gjelder bare når den domfelte hadde fylt 18 år på tidspunktet for den tidligere straffbare handlingen, og har begått den nye handlingen etter at straffen for den tidligere handlingen helt eller delvis er fullbyrdet.

Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på mer enn 1 år, *forhøyes ikke strafferammen* hvis den nye handlingen er begått senere enn 6 år etter at fullbyrdelsen av den tidligere straffen er avsluttet, når ikke annet er bestemt. Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på 1 år eller mindre, kan det ikke ha gått mer enn 2 år fra fullbyrdelsen er avsluttet.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde *strafferammen* skal tillegges rettslig virkning.

- c) Når en straffbar handling er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut over 15 år.

Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.

Forhøyelse av *strafferammen* etter denne bokstav får anvendelse for lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, når ikke annet er bestemt.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De ulike endringene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:188 L (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per-Willy Amundsen og Sylvi Listhaug om skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser – vedtas ikke.

Oslo, i justiskomiteen, den 27. mai 2021

Lene Vågslid

leder

Martin Henriksen

ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortingets justiskomiteé
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
21/2255 - TAHE

Dato
28.04.2021

Uttalelse om Dokument 8:188 L (2020-2021) - Representantforslag om skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelseser

Jeg viser til Justiskomiteens brev 13. april 2021 med anmodning om departementets uttalelse i forbindelse med behandlingen av Dokument 8: 188 L (2020-2021)
Representantforslag om skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelseser.

I representantforslaget tar forslagsstillerne til orde for at når man begår flere lovbrudd, burde utgangspunktet være at man skal dømmes for hvert enkelt lovbrudd. Et slikt forslag ble fremmet i Prop. 137 L (2016-2017), men ble stemt ned i Stortinget. Forslaget fremmes nå på nytt i form av et representantforslag. Siden de ulike sidene ved slike lovendringer ble godt drøftet i forbindelse med Stortingets forrige behandling av saken, er det ifølge representantene ikke nødvendig med ytterligere utredning.

Jeg vil innledningsvis fremheve at det er et politisk spørsmål hvilke regler om straffskjerpelse som skal gjelde når en gjerningsperson begår flere lovbrudd. Forutsetningen er at grunnleggende hensyn til humanitet i strafferettspleien og menneskerettslige forpliktelser ivaretas. Straffenivået må fastlegges på bakgrunn av flere kryssende hensyn og prinsipper, og det er rom for ulike syn på hvordan lovgivningen skal utformes på dette feltet.

I Prop. 137 L (2016-2017) foreslo regjeringen å skjerpe straffenivået i saker hvor gjerningspersonen har begått flere grove integritetskrenkelseser. Etter forslaget kunne det idømmes fengsel inntil 26 år når en gjerningsperson hadde begått flere lovbrudd med en strafferamme på fengsel inntil 15 år eller mer. Proposisjonen fulgte opp en justispolitisk målsetting i den politiske plattformen for regjeringen utgått av Høyre og Fremskrittspartiet (Sundvolden-plattformen) om å heve straffenivået når det begås flere lovbrudd. Målsettingen bygget på et synspunkt om at dagens straffutmålingspraksis

tillegger det enkelte lovbrudd for liten betydning i saker hvor gjerningspersonen har begått gjentatt eller omfattende kriminalitet.

Forslaget i proposisjonen var ment å målbære et signal til domstolene om å utmåle strengere straff overfor gjerningspersoner som har begått flere grove integritetskrenkelser. I slike tilfeller skulle hver krenkelse gi større utslag i den felles straffen. Dette var ment å gi uttrykk for at samfunnet ser svært alvorlig på lovbrudd som innebærer grove integritetskrenkelser, og for at slike lovbrudd har betydelige skadevirkninger for fornærmede, pårørende og samfunnet. En heving av den øvrige strafferammen ble også ansett som naturlig i lys av den heving av straffenivået for drap, grov vold og seksuallovbrudd som hadde funnet sted i de foregående årene. Lovforslaget ble imidlertid ikke vedtatt av Stortinget.

I lovproposisjonen ble det ellers vist til at det i Norge er bred enighet om at straffutmålingen fortsatt skal skje etter straffskjerpelsesprinsippet, som innebærer at en samlet straff for flere lovbrudd utmåles innenfor en forhøyet strafferamme. Det ble også vist til at det er bred tilslutning til at retten fortsatt skal stå forholdsvis fritt til å utmåle en passende straff i hvert tilfelle på bakgrunn av alle relevante straffutmålingsmomenter, og til at det må gå en grense for hvor strengt det skal være mulig å straffe.

Jeg vil for ordens skyld understreke at lovforslaget fra 2017 ikke var et forsøk på å lovfeste det såkalte kumulasjonsprinsippet, som i hovedtrekk tilsier at straff utmåles fullt ut for hvert enkelt lovbrudd og deretter uavkortet legges sammen til en samlet straff. Et absolutt kumulativt system er verken mulig eller ønskelig. En straffutmåling basert på et slikt prinsipp vil kunne føre til svært lange straffer for mindre alvorlige lovbrudd og passer dårlig med moderne straffutmålingsprinsipper, som bygger på en totalbedømmelse hvor både den straffbare handling og gjerningspersonens person spiller inn.

Med hilsen

Monica Mæland

